

داکتر عبدالرحمن زمانی

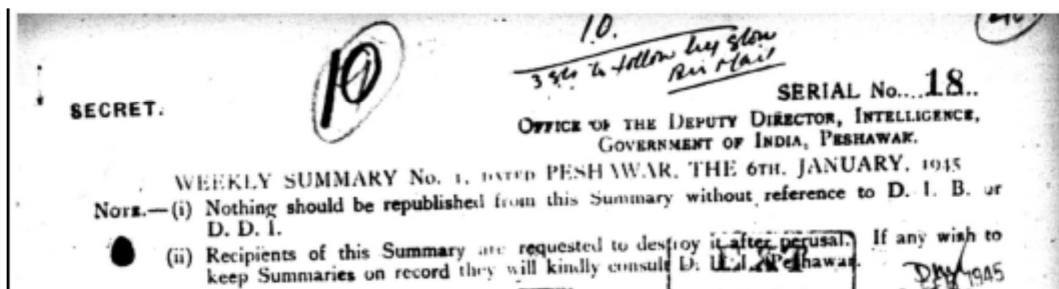
قیام سال ۱۳۲۴ صافی های کُتر (قسمت پنجم)

اوضاع ولایت مشرقی قبل از جنگ صافی ها

مهمترین رویداد قبل از قیام صافی های کُتر در ولایت مشرقی آغاز کمپاین و تلاش های قبولاندن سیستم عسکری جبری بر اقوام مشرقی بود. محمد هاشم خان صدراعظم خود در رأس این کمپاین قرار داشت. او برای رسیدن به این هدف، باوجودیکه از تمام شیوه ها، وسایل و امکانات دست داشته اش استفاده نمود، ولی باز هم به نتیجه نرسید. رویداد مهم دیگر هم ترس هاشم خان از عکس العمل اقوام مشرقی در رابطه با موافقت حکومت با انگلیس ها و آوازه ساختن استحکامات نظامی در مناطق مهم و حساس این ولایت بود. محمد هاشم خان تمام زمستان سال ۱۳۲۳ را در ننگرهار سپری نموده و درین مدت از اشخاص بانفوذ و پرقدرت دیگری هم خواست تا در وقت ضرورت به جلال آباد رفته به او یاری رسانند. هاشم خان درین دوران مصروف فعالیت های ذیل بود:

1. جرگه های متعدد با سران قومی، دادن رشوت و تحایف به آنها و بازدید از اطراف و اکناف سمت مشرقی

- هاشم خان در هفته اول جنوری ۱۹۴۵ سفر های کوتاهی به لغمان، هده و سروبی داشت. او همچنان با اشخاص مهم ملاقات نموده و مراقب فعالیت های طرفداران غازی امان الله خان بود. این ترس هاشم خان از فعالیت هواداران غازی امان الله خان مبنی بر آوازه های بود که گویا وی (هاشم خان) در نظر دارد با کار ساختمان تاسیسات دفاعی در بعضی از مناطق آن ولایت، با پیشنهاد انگلیس ها موافقت کند. علت این اقدام جلوگیری از مخاصمت احتمالی روس ها بعد از ختم جنگ جهانی قلمداد شده است. این شایعات احساسات ضد انگلیسی اقوام را شورانده و خواب را از چشمان صدراعظم ربوده بود. چنانچه درین راپور محرمانه استخبارات انگلیس به آن اشاره شده است:

ترجمه :
«محرمانه»

أ . خلاصه راپور هفته وار دفتر معاون ریاست استخبارات حکومت هند بریتانوی (شماره ۱، مؤرخ ۶ جنوری ۱۹۴۵).

شمارهٔ مسلسل ۱۸

دفتر معاون ریاست استخبارات
حکومت هند بریتانوی، پشاور

خلاصهٔ هفتگی شماره ۲، مؤرخ ۱۳ جنوری ۱۹۴۵ پشاور

یادداشت : الف - هیچ قسمت این خلاصه نباید بدون مراجعه به دفتر ریاست استخبارات و یا دفتر معاون ریاست استخبارات دوباره نشر شود.

ب - از دریافت کنندگان این راپور تقاضا میشود تا بعد از مطالعه آنرا از بین ببرند. کسانی که خواهان ثبت این راپور باشند، لطفاً با دفتر معاون استخبارات پشاور مشوره کنند. «

ترجمه قسمت دوم :

(i) Recent reports suggest that the Premier's health has not been good recently and that he has been examined by doctors of the Jalalabad hospital.

(ii) Sher Agha, the Nephew of Chahargagh, had an interview with the Premier on 24th January, and is reported to have warned him of Amaniac activities in the Eastern Province and advised him to spread anti-Amaniac propaganda throughout the country.

(iii) Mohammad Shah Khan (W. W. 377), Chief of the C. I. D., is reported to have left Kabul on 24th January for Jalalabad in response of a summons from the Premier, who interviewed him next day and instructed him to investigate reports of the activities of anti-British elements in the province and particularly in the Kama Valley. Mohammad Kafaq, Cipher Clerk and Intelligence Agent of the Premier, has been sent to carry out these enquiries in Astar area, and it is said that he will also visit Bajaur and Mohmand tribal territory.

12. Rumours, probably spread by pro-Axis propagandists, are reported in the Eastern Province to the effect that the Afghan Government intend to permit the British to construct defenses inside Afghan territory in anticipation of future trouble with Russia, and it is said that Said Ahmad Afridi, and Amin Khan, leading Koda Khel Mohmand Malik, have sent letters to the Premier stating that their tribes are expressing resentment at the prospect of a British camp in Afghan territory.

- راپور های اخیر میرسانند که صحت صدراعظم درین اواخر خوب نبوده و اینکه او توسط دکتوران شفاخانهٔ جلال آباد معاینه شده است.

- شیر آغا، نقیب چهارباغ بتاریخ هشتم جنوری با صدراعظم صحبت نمود. گزارش داده شده است که او [نقیب] راجع به فعالیت های امنیست ها در این ولایت هوشدار و مشوره داده است تا در تمام کشور تبلیغات ضد امان الله [خان] را پخش کند.

- گزارش داده شده است که محمد شاه خان، رئیس استخبارات [ضبط احوالات]، بعد از آنکه توسط صدراعظم به جلال آباد احضار شد، بتاریخ هشتم جنوری کابل را ترک گفته و به فردای آن بعد از صحبت با صدراعظم هدایت یافت تا

راپور فعالیت های عناصر ضد انگلیس درین ولایت، بخصوص وادی گُندر را بررسی نماید. محمد رفیق، مامور شفر و ایجنت استخبارات صدراعظم فرستاده شد تا چنین تحقیقاتی را در منطقهٔ اسمار انجام

ب. به اساس اسناد متعدد استخبارات انگلیس، اسمار یکی از پایگاه های مهم عناصری بود که از دوران امیر حبیب الله خان به نفع انگلیس ها فعالیت نموده، و طوریکه قبلاً هم ذکر شده و در قسمت های بعدی نیز دیده خواهد شد، اعضای یک خانوادهٔ روحانی [؟] که بنام سید و پاچا و پیر از دوران لشکر کشی امیر عبدالرحمن خان به نورستان درین منطقه حساس کنرجابجا شده بود، درین رابطه

داده و گفته شده است که او از باجور و منطقه قبایلی مهمند نیز بازدید خواهد نمود.

۱۲. شایعاتی که احتمالاً توسط پروپاگاندچیان طرفدار کشور های محور پخش شده است، در ولایت مشرقی گزارش داده شده است. به اساس آن حکومت افغانستان میخواهد به انگلیس ها اجازه دهد تا برای جلوگیری از احتمال مشکلات آینده با روس ها، در داخل قلمرو افغانستان تاسیسات دفاعی اعمار کند. گفته میشود که [دوتن از] ملکان برجسته، سید المر افریدی و امین خان کوداخیل مهمندیه صدراعظم طی ارسال مکاتیبی اظهار داشته اند که قبایل شان از دادن چنین امتیازاتی به انگلیس ها در داخل افغانستان ابراز خشم نموده اند.

The Premier seems to have taken the advice of the Naqib of Chaharbagh and is organizing anti-Amanullah and pro-Yahya Khel propaganda in the Eastern Province and in Katawaz where Amanist influence is particularly widespread.

در راپور بعدی انگلیس ها آمده است که :

«بنظر میرسد صدراعظم مشوره نقیب چهارباغ را قبول نموده و در ولایت مشرقی و «کتواز»، جاهائیکه نفوذ امانیست ها

شایع تراست، مصروف پلانگذاری تبلیغات ضد امان الله [خان] و به نفع یحیی خیل [آل یحیی / خانواده حاکم] میباشد».

Tour of the Premier.

(i) Reference Weekly Summary No. 2 of 1945, para. 11 (iii). Following the advice of the Naqib of Chaharbagh the Premier is organising a campaign for spreading anti-Amanullah propaganda throughout the Province. On the 9th. January he interviewed Nizam-ud-Din and other chiefs of the Jadidi of Nuristan (Kafiristan) whom he had summoned to Jalalabad. He gave these chiefs money rewards and instructed them to spread this propaganda amongst their people. During last week he summoned mullahs from various parts of the province, gave them *khillats* and money and briefed them for similar propaganda.

در یک جای دیگر باز هم در همین رابطه میخوانیم که «بتاریخ نهم جنوری [هاشم خان] با نظام الدین خان و بزرگان دیگر جدیدی نوریستان (کافرستان [قبلی]) که به جلال آباد خواسته شده بودند، صحبت نمود. او به این بزرگان پول، انعام و هدایت داده است تا در بین مردم خویش این تبلیغات را پخش کنند. در دوران هفته گذشته او [هاشم خان] ملا های قسمت های مختلف ولایت [مشرقی] را احضار و به آنها با دادن خلعت و پول دستور انتشار پروپاگاند های شبیه را داده است.»

نقش مرکزی داشته و در دوران قیام صافی های کنر نیز با هاشم خان همکاری بسیار نزدیک داشتند.

ج. شاید منظور ازین تاسیسات دفاعی اعمار همان تهانه های متعدد نظامی ای باشد که تحت سرپرستی سردار محمد داؤد خان در مناطق مختلف سرحدی کنر، ننگرهار و پکتیا به پایان رسیده و تا هنوز هم موجود اند.

د. خلاصه راپور هفته وار دفتر معاون ریاست استخبارات حکومت هند بریتانوی (شماره ۳، مؤرخ ۲۰ جنوری ۱۹۴۵).

ه. خلاصه راپور هفته وار دفتر معاون ریاست استخبارات حکومت هند بریتانوی (شماره ۳، مؤرخ ۲۰ جنوری ۱۹۴۵).

- شاه به وزیر دربار احمدشاه خان هم هدایت داد تا به جلال آباد رفته و هاشم خان را در کارهایش یاری کند.^۱
- یک هفته بعد صدراعظم از منطقه شینوار و کُنر پایان بازدید نموده و از فرقه مشرطره باز خان [قوماندان امنیه یا کوتوال کابل] هم خواست تا به جلال آباد آمده با وی همکاری کند.
- هاشم خان همچنان ضمن تصفیه مامورین بلند رتبه اداری ولایت (اقدام دیگری که بعداً ذکر خواهد شد)، با مصرف پول گزاف تلاش داشت تا شینواری ها و قبایل دیگر رابه قبول کردن سیستم جدید عسکری وادار کند.
- [صدراعظم] با ایراد بیانیه در مسجد شاهی جلال آباد توجه حاضرین را به مزایای حاصله تحت رژیم یحیی خیل جلب وشنوندگان را تشویق نمود تا تبلیغات به نفع شاه سابق، امان الله [خان]، را بی اساس بدانند. (ب) راپور ها حاکیست که مقدار قابل توجه پول در بین قبایلی توزیع شده است که تاحال با جلب عسکری مطابق سیستم جدید احصائیه مقاومت نشان داده اند.

- (ج) ۲۸ جنوری : [صدراعظم] همراه با وزیر دربار از چهار باغ برای دیدن نقیب بازیدنمود. وزیر دربار با نقیب از طریق ازدواج خویشاوندی دارد.^۲

و . همانجا .
ز . خلاصه راپور هفته وار دفتر معاون ریاست استخبارات حکومت هند بریتانوی (شماره ۵، مؤرخ ۳ فبروری ۱۹۴۵).

In Jalalabad the Premier has been engaged in varied activities. In his campaign to induce the tribes to accept the Jadwal system of military service his time-honoured policy of judicious bribery is beginning to produce results, and already some of the Khugiani leaders have foresworn their agreement with the Shinwaris to resist this form of conscription. The Premier is anxious to make this system more attractive to the tribes, and has asked some of the senior military officers of the Province for suggestions to this end. He has also decided to move the headquarters of the Shinwari District back from Ghani Khel to Kahi for greater control over that tribe, ~~which is~~ *who are* the backbone of the resistance.

- در اوایل ماه فبروری هم صدراعظم مصروف کمپاین قبولاندن سیستم جدید جلب جبری عسکری مطابق احصائیة نفوس بود. «سیاست رشوه دهی عاقلانه و آزمایش شده او به نتیجه دادن پرداخته است. بعضی از رهبران خوگیانی قبلاً تعهد مقاومت به مقابل خدمت اجباری عسکری شان با شینواری ها را شکستانده اند. صدراعظم مشتاق است این سیستم جدید را برای اقوام جذاب تر ساخته و درین رابطه نظریات منصفداران عالیرتبه نظامی ولایت [مشرقی] را خواسته است. او همچنان تصمیم گرفته است برای کنترل بیشتر بر اقوام، که ستون فقرات مقاومت را تشکیل میدهند، مراکز اداری شینوار را دوباره از «غنی خیل» به «کهی» انتقال دهد».

- یک راپور دیگر استخباراتی انگلیس ها در همان هفته حاکیست که سیاست «زر» و «زور» یا تطمیع و تهدید هاشم خان نتیجه داده و او مؤفق شده است با دادن رشوه و تحایف، و گرفتاری و تبعید کسانی که خواست هایش را قبول نکنند، بین سران قبایل شینواری و خوگیانی نفاق تولید کند.

ح . . خلاصه راپور هفته وار دفتر معاون ریاست استخبارات حکومت هند بریتانوی (شماره ۶، مؤرخ ۱۰ فبروری ۱۹۴۵).

Eastern Province—

(ii). By persuasion and gifts of money the Premier seems to have succeeded in effecting a breach in the combined front of the Shinwaris and Khugianis against the imposition of "Hasht Nafri". It is reported that some members of the Khugiani tribe are now more favourably inclined towards this form of enlistment.

(ii) The Premier is said to have held a conference in Jalalabad with a number of military officers on about 1st. February in which he called for suggestions to make the Jadwal system of military service more acceptable to the tribes.

(iii) It is reported that the Premier has issued orders for the deportation of Mirza Muhammad of Chapriar to Mazar-i-Sharif. This man had been arrested for anti-Government activities. Malik Jilani of Chapriar has also been arrested under the same charge. The report also states that Kandak Mishar Ghulam Haider of the Jalalabad Police has been arrested for inciting opposition to the Government's campaign of recruitment under the Jadwal system, that his property in Besud has been confiscated, and that he is to be deported to Herat Province.

(iv) On 3rd. February the Premier is said to have interviewed a number of "Ulemas" and to have instructed them to spread anti-Russian propaganda on religious grounds in their areas.

« (الف) بنظر میرسد که صدراعظم با ترغیب و هدیه پول مؤفق شده است در بین جبهه مشترک اقوام شینواری و خوگیانی علیه تحمیل هشت نفری، رخنه ایجاد کند. گزارش داده شده است که بعضی از اعضای قبیلۀ

خوگیانی حال به طرف ثبت نام [احصائیه] میلان بیشتر پیدا کرده اند.

(ب) گزارش داده شده است که صدراعظم حکم تبعید [جلا وطنی] میرزا محمد از «چپدیار» به مزار شریف را صادر نموده است. این شخص به اتهام فعالیت های ضد حکومت گرفتار شده است. ملک جیلانی چپرهار هم به همین اتهام دستگیر شده است. گزارش علاوه میکند که کندک مشر غلام حیدر [خان] پولیس جلال آباد هم به اتهام تحریک مخالفت با کمپاین جلب عسکری اجباری دستگیر، جا یدادش در بهسود مصادره و خودش به هرات تبعید شده است^ط.

(ادامه دارد)